

TÜRK İŞÇİLERİNİN SOSYAL HAKLAR İLE İLGİLİ AVRUPA TOPLULUĞU ADALET MAHKAMESİNDE TAFLAN-MET VE SEMA SÜRÜL DAVASININ KAZAI İÇTİHATI ÜSTÜNE İNCELEMELER

Şevki AKDAĞ

Avrupa Birliği'nde çalışan göçmen işçilerin sosyal yardım hakları 1408/71 numaralı yönetmelikle garanti edilmektedir. Avrupa Birliği mensupları arasında ayırım yapılmaması ilkesine uyulmalıdır. Diğer ülkelerden gelenler Birlik mensubu olanlar gibi serbest dolaşım hakkından, bunun sonuçlarından ve özellikle sosyal sigortaları içeren haklardan yararlanmamaktadırlar. Bu kişiler genellikle her ülkenin kendisinin belirlediği 'yabancı' statüsünde yer alırlar. Buna karşın, A.B.'nin bazı ülkelerle yaptığı antlaşmalar bir takım özel haklar tanımaktadırlar. Bu konuyla ilgili olarak en belirgin örnek, A.B. ile Türkiye arasındaki işbirlikli antlaşmasından doğan 3/80 numaralı karardır.

3/80 nolu kararın içeriği

Temel olarak, sosyal sigortalar konusunda eşgüdüm kuralları sağlamak ve Konsey'in çıkardığı, 21 Mart 1972 tarihli 1408/71 ve 574/72 nolu yönetmeliklerin bazı hükümlerinin karşılaştırmalı olarak uygulanmasını içermektedir.

A.- Kapsadığı kişiler

Bu karar, türk uyruklu işçilere ve Birlik üyesi bir ülkede oturan ailelerine uygulanmaktadır. 'İşçi' sözcüğü, halen çalışmakta olan ve aynı zamanda emeklilik yaşına ulaşmış çalışma alanından ayrılmış olanları ya da bir başka nedenden dolayı Sosyal Sigartaların bir diğer dalı dahilinde para yardımı alma hakkına sahip olan kişileri kapsamaktadır.

B.- Uygulama alanı

Temel olarak, Birlik üyesi olan ülkelerde yaşayanlara uygulanabilecek ana ilkeleri ele almaktadır, şöyle ki; hastalık ve doğum, sakatlık, yaşlılık, iş kazası ve mesleki rahatsızlık, vefat, işsizlik ve aile için parasal yardım bunlardandır.

Birlik üyesi ülkelere olamayanlar şu haklardan yararlanamazlar :

- tıbbi ve sosyal yardım,
- savaştan ya da sonuçlarından zarar görenlere yardım.

CJCE Tarafından Türklerle İlgili Davaların Yorumu

Burada beliren sorun, 3/80 nolu kararın, A.B. davalarında olduğu gibi Türklerle ilgili davalara doğrudan etki edip etmediği ya da Kosey tarafından verilecek tamamlayıcı resmi bir kararın gerekliliği konusudur. Öncelikle bakılması gereken, ilgili kararın yürürlüğe girip girmediğidir.

CFAIT

CONSEIL FRANÇAIS DES ASSOCIATIONS D'IMMIGRES DE TURQUIE

Tel : 01 42 46 17 90

Fax : 01 42 46 17 96

35 boulevard de Strasbourg

75010 PARIS - FRANCE

cfait@noos.fr

www.cfait.org

A.- Taflan-Met Davası : Türklerin lehine olmayan bir karar

Yargıtay'ın (ya da Danıştay'ın) vardığı kaniya göre, 3/80 nolu karar, yürürlüğe girmesiyle ilgili hiçbir hüküm içermemesine karşın, ilgili antlaşmanın Konsey kararlarına tanıdığı zorlayıcı (contraignant) nitelikten ötürü, onaylandığı tarihten itibaren yürürlüğe girmiştir. Bu kararın tamamlanması ve Konsey tarafından ikinci bir resmi kararlarla uygulamaya konması gerektiğinden dolayı, Yargıtay (ya da Danıştay), ilgili kararın 12 ve 13 maddelerinin, üye ülkelerin toprakları üzerinde doğrudan etki göstermediği görüşündedir. Bu durumda, Türk uyruklu kişiler, A.B. uyrukları gibi sosyal yardımlardan yararlanmak amacıyla, buldukları ülkelerin yerel mahkemelerinde dava açmazlar.

Bir başka yazarın bakış açısına göre, yurttışlıktan kaynaklanabilecek bir ayrımcılık kesinlikle yasak olduğundan, Yargıtay'ın (ya da Danıştay'ın) aldığı karar mantıkdışı ya da yanlış bir niteliğe bürünmektedir. Bu nedenle, Yargıtay'a yapılan geri gönderimde, başvuru, 3/80 nolu kararın uygulanmasındaki 'eşitlik ilkesi' üzerine kurulmuştur.

B.- Sema Sürül Davası'yla içtihatın yeniden işlenmesi

Bayan Sürül, 1991 yılında Almanya'ya, öğrenci statüsünde olan kocasının yanına gelir. Kocasının statüsü alman yasalarına göre, haftada en çok 16 saat çalışma izni tanımaktadır. Bu nedenden dolayı kocası, alman sosyal kurumlarına vergi ödemektedir. Bayan Sürül ise çalışmamaktadır. Olayın geçtiği zamanda çift, geçici bir oturma iznine sahiptir. 1992'de ilk çocuklarının doğmasıyla aile yardımı ve maddi yetersizlikten dolayı, bu yardımı tamamlayıcı ek bir yardım almaktadırlar. 1994'te ilgili yardım kurumu, yapılmakta olan yardımları, Bayan Sürül'ün oturma izninin belirsizliğini öne sürerek, keser. Bayan Sürül sorunun yurttışlıktan kaynaklanan bir ayrımcılık olduğu görüşündedir ve bunun 3/80 nolu kararın 3 maddesine ters düştüğünü ileri sürerek, ilgili makama başvuruda bulunur.

- Muamelede eşitlik ilkesi'nin doğrudan uygulanabilirliği :

Bayan Sürül'ün savı, 3.madde 1.paragrafta sözü edilen muamelede eşitlik ilkesinin doğrudan etki yaratabilmesi için, durumun gerekli tüm niteliklere sahip olduğudur. Aynı biçimde, ilgili maddeler belirli ve açık olduğundan dolayı, ikinci bir karara ihtiyaç yoktur. Bayan Sürül aynı zamanda şu kanıdadır ki ; ilgili ülke yurttışlarına ve A.B. üyesi ülke uyruklularına kıyasla Türk uyruklulara uygulanan yasak, Türkler için daha az elverişli bir durum yaratmakta ve A.B.-Türkiye Antlaşması'nın 9.maddesine de aykırı düşmektedir. 4 Mayıs 1999'da açıklanan kararla, yurttışlık farkından ortaya çıkabilecek herhangi bir ayırım, A.B. üyesi ve 3/80 nolu kararın uygulanabileceği ülkelerde yaşayan Türkiye uyruklu kişiler için, yasaklanmıştır.

- Doğrudan etki mekanizmasının diğer sosyal sigorta dallarına yayılması :

Uzmanlara göre, 3.maddenin birinci paragrafı doğrudan etki yaratan tek hüküm değildir. Benzeri biçimde diğer maddeler de, ayrımcılık yapılmaması ilkesiyle aynı yazgıyı paylaşabilirler. Bir hükümün doğrudan etki yaratabilmesi için, açık, kesin ve koşulsuz olması gerekmektedir. 3/80 nolu bu kararın içindeki 32 maddenin 20'si bu şartlara uymaktadır.

İlgili maddelerin çoğunluğu uygulama kapsamı olarak, A.B. uyruklulara sosyal yardımla ilgili 1408/71 nolu yönetmeliğe gönderimde bulunmaktadır. 3/80 nolu karar bu yönetmelikle aynı amacı taşımaktadır.

Avrupa Komisyonu'nca da desteklenen söz konusu bu durum, ilgili yasa kapsamına girebilecek tüm göçmenlere uygulanabilmelidir.

Şevki AKDAĞ

(Aix-Marseille III Hukuk Fakültesi doktora öğrencisi)

Türkeçeye özetleyen : Erim YANKI